

Investigating the Factors Affecting the Improvement of Environmental, Safety, and Health Quality of Eco-parks in Dezful County

Pakzad Aadkhani^{1*}, Jafar Hosseinadeh² and Rohollah Davaee³

¹. Assistant Professor, Department of Architecture and Geography and Urban Planning, Bakhtar University, Ilam, Iran.

². Associate Professor, Department of Forest Sciences, Faculty of Agriculture, Ilam University, Ilam, Iran.

³. Master's Degree in Geography and Urban Planning, Bakhtar University, Ilam, Iran.

* Corresponding Author, Pakzad540azad@gmail.com

Receive Date: 06 March 2021

Accept Date: 21 December 2021

ABSTRACT

Introduction: Parks are considered one of the most effective land uses in the spatial quality of urban areas and an indicator for promoting the living space and development of the community, which are not well-designed. Therefore, in the design of parks, high ecological efficiency and especially significant bioclimatic effects should be included.

Objectives: The main objective of this study is to investigate the factors affecting the environmental quality, safety and health of eco-parks in Dezful County.

Methodology: The research method is applied in terms of its objective, and it is a descriptive survey in terms of data collection. The research tool is a researcher-made questionnaire. The validity of the questionnaire is confirmed using the content validity method and Cronbach's alpha, whose coefficient is calculated as higher than 0.70. The study's statistical population consists of environmental experts, specialists, and residents of Dezful County. Twelve experts are selected using the complete enumeration method, and 402 residents are selected using the Cochran formula in a cluster sampling method. Data analysis is done using a stepwise regression test in SPSS software.

Geographical Context: The geographical territory of the present study is the city of Dezful.

Results and Discussion: The findings of this study show that observance of standards related to eco-parks is the most effective factor (51%). Other variables in order of priority are participation and monitoring, treatment and medical sciences and related organizations, socio-cultural factors, economic-service factors, urban management, advertising, and environmental awareness that affect improving the quality of the environment, safety and health of the eco-parks in Dezful County.

Conclusion: In designing the eco-park of Dezful County, it is necessary to adhere to eco-park standards and consider other influential factors.

KEYWORDS: Environmental Quality, Safety, Health, Eco-park standards, Dezful.

بررسی عوامل مؤثر در ارتقا کیفیت زیست‌محیطی و ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول

پاکزاد آزادخانی^{۱*}، جعفر حسین‌زاده^۲ و روح‌اله دوائی^۳

۱. استادیار گروه معماری و جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه باختر، ایلام، ایران.
 ۲. دانشیار گروه علوم جنگل، دانشکده کشاورزی، دانشگاه ایلام، ایران.
 ۳. کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه باختر، ایلام، ایران.
- * نویسنده مسئول، Email: Pakzad540azad@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۶ اسفند ۱۳۹۹
تاریخ پذیرش: ۳۰ آذر ۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: پارک‌ها یکی از کاربری‌های مؤثر در کیفیت فضایی مناطق شهری و شاخصی برای ارتقای فضای زندگی و توسعه جامعه محسوب می‌شوند که از نظر طراحی از وضعیت مناسبی برخوردار نیستند. بنابراین، در طراحی آنها باید به فکر ایجاد پارک‌هایی بود که از کارایی اکولوژیک بالا و بویژه آثار بیوکلیماتیک چشم‌گیر برخوردار باشند.

هدف: هدف اصلی این پژوهش بررسی عوامل مؤثر در ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول است. **روش‌شناسی:** روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی است. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق-ساخته است که روایی آن از طریق روایی محتوایی و پایایی آلفای کرونباخ به میزان بالاتر از ۰/۷۰ تأیید شده است. جامعه‌ی آماری پژوهش را کارشناسان و متخصصان زیست‌محیطی و ساکنان شهر دزفول تشکیل می‌دهد که تعداد ۱۲ نفر از کارشناسان به شیوه تمام‌شمار و ۴۰۲ نفر از ساکنان با استفاده از فرمول کوکران به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون رگرسیون گام‌به‌گام در نرم‌افزار SPSS انجام شد.

قلمرو جغرافیایی: قلمروی جغرافیایی تحقیق حاضر شهر دزفول است.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش نشان داد که رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها به میزان ۵۱ درصد مهم‌ترین عامل تأثیرگذاری، و سایر متغیرها به ترتیب مشارکت و نظارت، درمان و علوم پزشکی و سازمان‌های مرتبط، عوامل اجتماعی-فرهنگی، عوامل اقتصادی-خدماتی، مدیریت شهری، تبلیغات، شناخت و آگاهی زیست‌محیطی، اولویت‌های بعدی تأثیرگذاری بر ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول می‌باشند.

نتیجه‌گیری: در طراحی اکوپارک شهرستان دزفول لازم است به رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها پایبند بود و سایر عوامل تأثیرگذار را نیز در نظر داشت.

کلیدواژه‌ها: کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی، بهداشت، استانداردهای اکوپارک، دزفول.

مقدمه

شهرنشینی و توسعه شهری از مهم‌ترین دستاوردهای سده‌های اخیر به‌شمار می‌آید. رشد شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه، مشکلات فراوانی را از جمله مشکلات اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی پدید آورده است (Deldar and Behi, 2012; Nooshabadi, 2012). رشد سریع شهرها را می‌توان از تهدیدات بزرگ محیط زیست برشمرد که تأثیر آن بر ساکنان شهرها، یعنی انسان منتقل خواهد شد و تأثیری بس فزاینده بر روح و جسم او باقی خواهد گذاشت (Manhoobi, 2017; Shahnooshi And Abdollahi, 2007). تغییر نحوه زندگی انسان به دلیل پیشرفت صنعت، باعث گردید تا محیط-زیست به سوی عدم تعادل جبران‌ناپذیر سوق داده شود. همزمان با پیشرفت صنعت، علم اکولوژی که مربوط به روابط بین موجودات زنده و محیطی که در آن زندگی می‌کنند می‌باشد، شکل گرفت (Afshar Naderi, 2008). طراحی اکولوژیکی به شهر به عنوان مجموعه‌ای از اکوسیستم‌ها می‌نگرد و رابطه‌ی شهر با پتانسیل‌های محیطی و بستر بوجود آورنده آن را مورد مطالعه قرار می‌دهد (Manhoobi, 2017).

کیفیت زندگی شهرها به عنوان یکی از عناصر اصلی توسعه شهری شناخته می‌شود، در نتیجه ارزیابی کیفیت محیط زیست شهری امروزه اهمیت بسیار زیادی در برنامه‌ریزی‌های توسعه شهری پیدا کرده است (Morais and Camanho; 2011). شهرها به‌عنوان محیط‌زیست شهری، مراکزی دربرگیرنده اقتصاد و جمعیت و به عنوان نقاط حیاتی در مسیر حرکت به سوی پایداری درک می‌شوند. در واقع محیط زیست شهری به مفهوم تلقی شهر به عنوان محصول تعاملات دائمی هرسه بعد طبیعی، اجتماعی-اقتصادی و انسان‌ساخت در زیست‌کره است (Scientific Committee, 2008). در سال‌های اخیر انواع روش‌ها از جمله استفاده از شاخص‌های محیط‌زیستی برای ارزیابی چرخه زندگی شهرها، صنایع و کانون‌های انسان‌ساخت به کار برده می‌شود (Weiss, Patel, Heilmeier and Bringezu, 2007). بسیاری از کشورها از جمله سنگاپور، چین، آمریکا، آلمان، انگلستان و کره جنوبی برنامه‌ریزی بر مبنای همگامی با طبیعت و رعایت اصول توسعه پایدار را در صدر سیاست‌گذاری‌های خود قرار داده‌اند که ابتدا با مطرح کردن شعار توسعه پایدار و سپس با تشکیل جنبش‌ها و نهضت‌های مختلفی با نام نهضت سبز و اکولوژیک گام‌های اولیه را در این زمینه برداشتند و در تلاش هستند تا توسعه خود را به اصول پایداری نزدیک سازند (Wong and Yuen, 2011). به‌عنوان نمونه دولت سنگاپور سیاست‌هایی را مانند تهیه «دومین طرح جامع ساختمان‌های سبز» به‌عنوان طرحی پیش‌برنده در توسعه پایدار مدنظر قرار داده و هدف کلیدی آن است که حداقل ۸۰ درصد ساختمان‌ها تا سال ۲۰۳۰ میلادی سبز شوند (Wong and Yuen, 2011). افزون بر این در کشورهای توسعه‌یافته‌ای همانند آلمان، دولت‌ها نقش اساسی در پیشبرد توسعه پایدار در بخش‌های اکولوژیکی دارند. همچنین دولت آلمان در برنامه‌ای مشترک با دولت چین پروژه اکوسیستی را در شهر «شن زن» چین در راستای برنامه‌ریزی و مدیریت اکوسیستی اجرا کرده است و می‌توان گفت سازمان‌های محلی در توسعه تفکر اکولوژیکی نقش بسیار اساسی دارند (Balram, 2005). بنابراین با توجه به عدم رضایت از وضع موجود در طراحی فضاهای سبز شهری به عنوان بخش مهمی از شهر باید به فکر ایجاد فضاهای سبزی بود که از کارایی اکولوژیک بالا و بویژه آثار بیوکلیماتیک چشم‌گیر برخوردار باشند.

بی‌تردید پارک‌ها یکی از کاربری‌های مؤثر در کیفیت فضایی مناطق شهری به‌شمار می‌روند که با گسترش و متراکم شدن بیش از پیش شهرها بر اهمیت آنها افزوده می‌شود. پارک‌های شهری با مزایایی چون درمان بیماری‌های روانی و جسمی، فراهم کردن محیطی مطلوب برای پرورش کودکان، یکپارچگی اجتماعی، حفظ آسایش و نظایر این‌ها، نقش اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی دارند و شاخصی برای ارتقای فضای زندگی و توسعه جامعه محسوب می‌شوند (Abbaszadeh and Hosseinpoor, 2011). بنابراین، لزوم پارک‌ها در هر زمان و مکان که فرصت و استعداد آن وجود داشته باشد، در شهرها احساس می‌شود. پارک فرصتی برای بهسازی شهرها و تأمین زیرساخت‌های سبز و سرآغازی برای بهبود اکولوژیک شهر است (Burgess, Harrison, Limb and People, 1988).

¹ . Shen Zhen

طراحی و استقرار فضاهای سبز هدفمند، علاوه برداشتن توان بالقوه زیبایی بصری، پویایی خود را با برقراری ارتباط بین طبیعت و انسان از طرفی و کاهش معضلات به وجود آمده از طریق آموزش‌های ویژه زیست‌محیطی و سایر راهکارهای مرتبط حفظ می‌نماید که این امر به عنوان یک توان بالقوه و شاخص در روند عملکرد اکوپارک مشهود می‌باشد. در این میان، ایجاد توان بالقوه‌های برقراری ارتباط لازم میان انسان و محیط زیست و ایجاد حس مسئولیت-پذیری سایر عوامل را نیز تحت‌الشعاع خود قرار داده، لیکن طی قرن‌ها توجه به محیط رو به کاهش نهاده و به وجود آوردن توان بالقوه حضور مطلوب و ملموس میان این دو عامل تأثیرگذار جهت مسئولیت‌پذیری و آموزش مناسب اجتماع انسانی گامی است که با برنامه‌ریزی، طراحی و تأسیس اکوپارک‌ها با اهداف ویژه کاهش معضلات زیست-محیطی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و زیبایی‌شناختی امکان‌پذیر می‌باشد (Kamali Mohajer and Farahani, 2012).

مفاهیم اکولوژیک و به تبع آن پارک اکولوژیک به مجموعه اقدامات جامع و یکپارچه منسجمی اشاره دارد که هماهنگی، توازن و تعادل بین عناصر تشکیل‌دهنده پارک را در راستای توسعه پایدار برقرار کند یعنی تنها به گونه‌های گیاهی سازگار با محیط زیست توجه ندارد بلکه همزمان بازیافت زباله و صرفه‌جویی در مصرف انرژی و ... را مدنظر دارد و می‌توان گفت که شاخص‌های اکولوژیکی ابعاد گسترده‌ای از قبیل متغیرهای زیست‌محیطی، متغیرهای استفاده از انرژی، متغیرهای استفاده از مصالح بومی و محلی در احداث تأسیسات و تجهیزات، تنوع گونه‌های گیاهی و بخصوص گونه‌های متناسب با شرایط محیطی محلی، ترکیب نسبی پدیده‌های مصنوعی و طبیعی و منظر کلی پارک، استانداردهای اکولوژیکی در احداث و طراحی آزمایشگاه‌ها و ساختمان‌های اداری پارک‌ها و... را در برمی‌گیرد (Razaghian, Rahnama, Tavangar, Aghajani, 2012).

پارک‌های اکولوژیکی به عنوان پارک‌های تفریحی و تحقیقاتی با اهداف ارتقای آگاهی‌های زیست‌محیطی احداث می‌گردد. هدف از ایجاد این نوع پارک‌ها علاوه بر توسعه فضای سبز شهری و احداث مکانی برای گردش و گذران اوقات فراغت، فراهم آوردن محیطی علمی، آموزشی برای عموم بازدیدکنندگان است که به حل مسایل و مشکلات زیست-محیطی به شکل عینی، عملی و ملموس می‌پردازد (www.cfe.cornell.edu/2006). اکوپارک‌ها نقشی کلیدی در افزایش آگاهی مردم بالاخص کودکان، و ارتقای سرانه و کیفیت محیط طبیعی بوسیله‌ی مدیریت بهینه عوامل، عناصر و توان بالقوه‌های موجود، در حال حاضر و در آینده می‌باشد. به‌علاوه افزایش و ارتقای کاربرد اکوپارک‌ها در شهرها موجب آشنایی با انواع انرژی‌های تجدید شونده، بازیافت مواد دورریختنی در طبیعت و ... می‌شود. پارک اکولوژیک به لحاظ تنوع ساختاری، مفهومی و کالبدی بین عناصر مختلف آن و تشابه راه‌حل‌های استفاده شده در نمونه‌های مختلف از جذابیت بسیار بالایی برخوردار است (Deldar and Behi Nooshabadi, 2012). فرضیه اصلی طراحی اکوپارک فراهم آوردن پشتوانه‌های اقتصادی، علمی و زیست‌محیطی برای آموزش عمومی و ایجاد فرهنگ صحیح زندگی همساز با محیط زیست می‌باشد. در چنین پارک‌هایی حدود ۷۵ درصد متابولیسم آن سازگار با طبیعت است. از دیدگاه اقتصادی خودکفا، به لحاظ اقلیمی سازگار و منعطف با شرایط محیطی و از دید اجتماعی هویت بخش و متمایزکننده‌ی خصوصیات خرده فرهنگ محلی و محیطی آرامش بخش است (Mofidi shemirani, Mahdavinejad, Alavizadeh, 2009).

از جمله رویکردها اکولوژیک که در بینش شهرسازان و معماران مورد توجه بوده است می‌توان به رویکردها هاوارد و گدس، امکی و مامفورد، مک هارگ، لوییس و لئوپولد اشاره نمود که در قرن نوزده و بیست تلاش‌ها بسیار در این زمینه نموده‌اند (Moeinifar and Aminzadeh, 2012). با انتشار کتاب طراحی برای طبیعت توسط مک هارگ در سال ۱۹۶۹ واژه‌هایی چون اکولوژی، محیط زیست و دیگر واژه‌های مربوط به برنامه‌ریزی و طراحی محیطی در معماری و طراحی شهری حایز اهمیت گردید. در ایران روند هدف اصلی ایجاد ارتباط بین فرهنگ و محیط زیست، ارتباط بین زمین و مردم است و چشم‌انداز به عنوان مجموعه‌ای از شبکه‌های فضایی بیولوژیکی و اجتماعی در ارتباط با زمین به‌عنوان یک اندام و غشای اکولوژیکی تلقی می‌گردد. در چنین رویکردی در طراحی، ضمن توجه به پدیده‌های طبیعی همچون نور، سایه، باد،

¹ . Ian L.McHarg

آب، توپوگرافی، زیستگاه و ... از تلفیق ارزش‌های اکولوژیک و زیبایی‌شناسی در طراحی فضای باز، نیمه باز و بسته استفاده می‌شود و هدف برقراری ارتباط با زندگی روزمره مردم است (Mofidi shemirani, et al, 2009).

جان لین^۱ در کتاب «طراحی بازتولیدی برای توسعه پایدار» پیش‌بینی می‌کند که اگر بتوانیم ویژگی‌ها و ماهیت حقیقی فرآیند اکولوژیکی را در فرم‌های عینی متجلی سازیم، آن فرم‌ها تبدیل به سمبل‌هایی برای مدت‌ها خواهند شد و برحسب فرآیند و بافت موجود، با معنی و زیبا خواهند بود (Lynne, 2014).

در سال ۱۹۹۱، نخستین بار در سمینار دانشگاه برکلی کالیفرنیا با شعار «پارک‌های پایدار»، ایده اصلی پارک‌های اکولوژیک مطرح شد. خصوصیات این دسته از پارک‌ها مطابق با پارک‌های گذشته نبوده و با مطرح شدن آنها، چالش جدیدی در زمینه‌ی ارتباط انسان و محیط پیرامونش در بستر شهر مطرح شد که بسیار متفاوت از پارک‌های گذشته است (Mofidi shemirani, et al, 2009).

کراناز و بلنڈ^۲ (۲۰۰۳)، در خصوص ویژگی‌ها و اهداف این نوع از پارک‌ها به استفاده از گونه‌های مناسب گیاهی، گونه‌های بومی در راستای خود اکتفایی، کاربرد هندسه‌ای مستقیم‌الخط یا منحنی‌وار و موافق با طبیعت، کاهش اثرات نامطلوب شهری نظیر آلودگی هوا و سر و صدای ترافیک، افزایش و توسعه الگوهای جذاب محیطی و حفظ و نگهداری چرخه‌های طبیعی به منظور جذب گردشگر و بهره‌گیری از انرژی گرمایی خورشید، تهویه طبیعی و نیز مصالح قابل بازیافت در بناهای واقع در پارک اکولوژیک اشاره نموده‌اند (Cranz & Boland, 2003). شوپانگ و همکاران^۳ (۲۰۰۴)، طراحی با توجه به پاسخگویی به نیازهای ذاتی انسان، ایجاد وحدت و یکپارچگی میان ساختار و عملکرد اکوسیستم‌های طبیعی، تقلید از ویژگی‌های بستر طبیعی در نحوه برخورد انسان با طبیعت، توجه به اصول توسعه پایدار از طریق اتکا بر منابع تجدیدپذیر و تمرکز بر بازیافت و استفاده بهینه از مواد و انرژی، حفاظت از اکوسیستم‌های طبیعی و تنوع زیست بومی و افزایش آگاهی عمومی نسبت به مسایل محیط زیستی در راستای دستیابی به توسعه پایدار و حفاظت از محیط طبیعی را به‌عنوان مهم‌ترین اهداف و ویژگی‌های پارک‌های اکولوژیک برشمرده‌اند (Shu-Yang, Freedman and Cote, 2004). پاور^۴ (۲۰۰۹)، نیز در تحقیق خود از جمله ویژگی‌های پارک‌های اکولوژیک، کاربرد گیاهان بومی، آموزش‌های اکولوژیکی، حفظ و نگهداری چرخه‌ی زندگی، حفظ و نگهداری حیات وحش و پیوستگی زیرساخت‌ها با فن‌آوری مناسب را مطرح نموده است (Power, 2006).

کامارینن و متکالف^۵ (۲۰۱۳) معتقد است که وجود برنامه‌های آموزشی محیط زیستی می‌تواند پیش‌فرض‌های مشترک ذهنی درباره‌ی اهمیت محیط زیست را تغییر دهد که این موضوع متعاقباً فرهنگ محیط زیستی سازمان را تغییر می‌دهد. نتایج مطالعه‌ی وی نشان می‌دهد که «آموزش محیط زیستی» با فرهنگ محیط زیستی ارتباط مثبتی دارد. «اهداف محیط زیستی» بر فرهنگ محیط زیستی مؤثر است و «حمایت مدیریتی از طرح‌های محیط زیستی» با فرهنگ محیط زیستی نیز رابطه‌ی مثبت دارد (Metcalf, 2013).

در کشور ما تاکنون تحقیقات گسترده‌ای در زمینه‌های محیطی پارک‌ها صورت گرفته است در مهمترین این تحقیقات پژوهش لاهیجانیان و احمدی (۲۰۱۱) به این نتیجه رسیدند که ساماندهی گونه‌های گیاهی سازگار با شرایط اقلیمی به پایداری محیط زیست کمک می‌کند. مدیریت صحیح منجر به افزایش کیفیت زیست‌محیطی پارک می‌شود. بهسازی فضا ضامن مطلوبیت محیط و شرایط اکولوژیک منطقه می‌باشد. رزاقیان و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که وضعیت جاری در پارک‌های ملت، وحدت و کوهسنگی شهر مشهد از دید اکولوژیکی نامناسب بوده که نشان از غیراکولوژیکی بودن این پارک‌ها دارد. موحد و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که در فرآیند طراحی پارک اکولوژیک به عنوان نمونه‌ی طراحی اکولوژیک، باید معیارها و فعالیت‌هایی

1. John Lynne

2. Cranz & Boland

3. Shu-Yang et al

4. Power

5. Metcalf

مدنظر قرار گیرد که آنها را از سایر پارک‌ها متمایز می‌سازد. همچنین در فرآیند طراحی با ارزیابی توان اکولوژیک، توجه نمودن به لایه‌های زیست محیطی پایه و بومی‌سازی مدل‌های اکولوژیک جهت بارگذاری، می‌توان به بالاترین درصد بهره‌وری محیطی و کمترین تأثیرات منفی بر محیط زیست دست یافت. حق‌وردی و همکاران (۲۰۱۸) در مقاله‌ای به این نتیجه دست یافتند که در پارک ملی لار عوامل راه‌های خاکی، کشاورزی و سد به‌ترتیب بر روی از هم گسیختگی زیستگاه پلنگ، کل و بز و قوچ و در منطقه حفاظت شده ورجین کاربری کشاورزی مهم‌ترین عامل مؤثر بر روی زیستگاه حیات‌وحش است.

با توجه به دیدگاه‌های مطرح شده در خصوص پارک اکولوژیک، می‌توان بیان نمود که مداخله‌ی کم در طبیعت و طراحی منطبق با ویژگی‌های طبیعی بستر از جمله مهم‌ترین اهداف در طراحی این نوع از پارک‌ها است. بدین‌منظور جهت طراحی باید از فرآیندی تبعیت نمود که در عین بهره‌وری محیطی، منطبق بر ویژگی‌ها و پتانسیل‌های بستر بوده و کمترین آسیب را به آن وارد نماید. این پژوهش سعی بر آن دارد که ضمن بررسی و تحلیل فواید اجتماعی، اقتصادی و کالبدی فضاهای سبز شهری بر زندگی شهرنشینان، ارزش و اهمیت این فضاها را در توسعه اکولوژیکی شهرها و نتیجتاً توسعه پایدار شهری و نیز خلق فضاهای مطلوب جهت زندگی شهری را مورد بررسی و ملاحظه قرار دهد. در واقع به دلیل بازده و توانایی اکوپارک‌ها در ایران و استان خوزستان بویژه منطقه مورد مطالعه و با توجه به شرایط خاص اقلیمی شهرستان دزفول در سال‌های اخیر، بگونه‌ای که زمانهای گرمایش منطقه در طول سال افزایش چشم‌گیری داشته است و لزوم دستیابی به توسعه پایدار و ارتباط آن با مسأله محیط‌زیست، ایمنی و بهداشت و نقشی که در شادابی و سلامت جامعه مورد مطالعه دارد این تحقیق انجام شده است. بنابراین سوال اصلی تحقیق بدین‌صورت بیان می‌شود که کدام عوامل در ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول مؤثر می‌باشند؟ فرضیه‌هایی که در اینجا مطرح می‌شود به شرح ذیل می‌باشد:

- ۱- مدیریت شهری در ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول تأثیر دارد.
- ۲- عوامل اقتصادی در ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول تأثیر دارد.
- ۳- عوامل اجتماعی و فرهنگی در ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول تأثیر دارد.
- ۴- تبلیغات، شناخت و آگاهی زیست‌محیطی در ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول تأثیر دارد.
- ۵- مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمانهای مرتبط در ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول تأثیر دارد.
- ۶- رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها در ارتقاء کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول تأثیر دارد.

روش شناسی

روش تحقیق از نظر ماهیت کمی، از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی پیمایشی است. در این تحقیق برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات تحقیق و پیشینه تحقیق از روش کتابخانه‌ای با استفاده از کتب، پایان‌نامه‌ها، و مقالات فارسی و خارجی و سایت‌های اینترنتی معتبر و برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده نموده است. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر متخصصان و کارشناسان زیست‌محیطی و کلیه افراد ساکن شهرستان دزفول است. تعداد نمونه‌های محاسبه شده برای جامعه ساکنان دزفول براساس فرمول کوکران ۳۸۴ نفر برآورد شد. باتوجه به تعدد مناطق شهرداری شهر دزفول و همچنین محدودیت منابع، از میان مناطق سه‌گانه‌ی دزفول، نمونه‌گیری انجام شد. سپس از هر منطقه متناسب باحجم آن، نمونه‌گیری خوشه‌ای انجام شد، بدین‌صورت که در هر منطقه، نشانی خیابان‌ها مشخص شد و سپس از بین آنها نمونه‌گیری صورت گرفت. در هر خیابان نیز از بلوک‌ها به شیوه‌ی نمونه‌گیری

تصادفی نظام‌مند و از بین خانه‌ها و افراد خانه نمونه‌گیری تصادفی ساده به عمل آمد. در هر منطقه برای افزایش دقت، تعداد بیشتری پرسش‌نامه نسبت به تعداد تعیین شده جمع‌آوری شد و در نهایت حجم نمونه به ۴۰۲ نفر افزایش پیدا کرد. از طرف دیگر در خصوص نمونه‌گیری از کارشناسان و متخصصان در زمینه مسائل زیست‌محیطی شهری از کارشناسان شهرداری دزفول، کارشناسان محیط زیست این شهرستان و اساتید متخصص در زمینه مدیریت شهری استفاده گردید که به دلیل تعداد محدود این کارشناسان از روش تمام‌شمار در نمونه‌گیری از این جامعه بعمل آمد و حدوداً ۱۲ نفر بعنوان کارشناسان و متخصص انتخاب شد.

با توجه به ماهیت موضوع تحقیق و مفاهیم و متغیرهای آن، داده‌های موردنیاز تحقیق از طریق تکنیک پرسشنامه توأم با مصاحبه‌ی حضوری به روش میدانی جمع‌آوری شده است. برای اطمینان از اعتبار ابزار سنجش، با بهره‌گیری از نظرات داوران متخصص در حوزه‌ی موضوع تحقیق، ابتدا اعتبار صوری سؤالات پرسش‌نامه سنجیده شد. برای اطمینان از پایایی ابزار پژوهش، از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضریب آلفای ابزار در جدول (۱) آورده شده است.

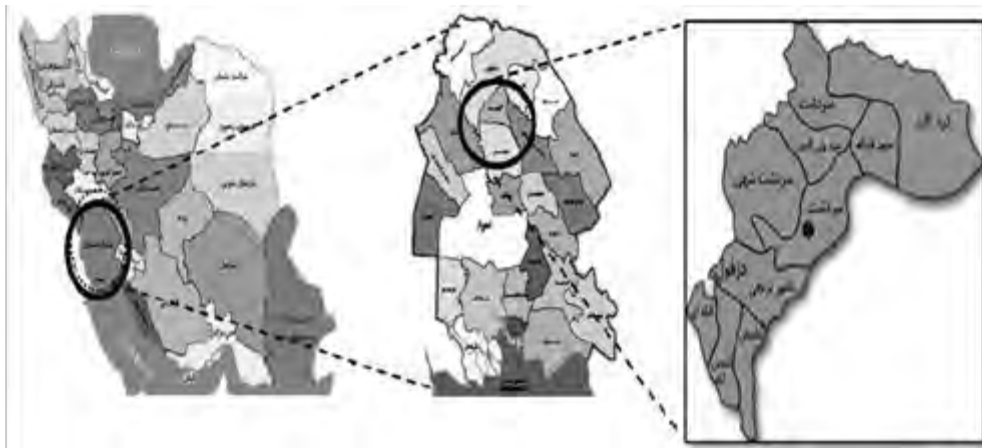
جدول ۱
محاسبه میزان ضریب آلفای کرونباخ

ردیف	متغیر	مقدار آلفا
۱	مدیریت شهری	۰/۷۶
۲	اقتصادی و خدماتی	۰/۸۱
۳	عوامل اجتماعی و فرهنگی	۰/۸۰
۴	تبلیغات، شناخت و آگاهی زیست محیطی	۰/۸۹
۵	مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و ...	۰/۷۶
۶	استانداردهای اکوپارک	۰/۷۷
۷	کیفیت زیست محیطی، ایمنی و بهداشت	۰/۷۴

تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات در دو سطح توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS به انجام رسید. در سطح توصیفی از میانگین، انحراف معیار، فراوانی، درصد و... و در سطح استنباطی از آزمون رگرسیون چندمتغیره به روش گام‌به‌گام استفاده شده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهرستان دزفول از دید جغرافیایی در درازای جغرافیایی ۴۸ درجه و ۲۴ دقیقه خاوری و پهنای جغرافیایی ۳۲ درجه و ۲۲ دقیقه شمالی گسترده شده است و بلندای آن از روی دریا ۱۴۰ متر می‌باشد (Momeni, Attarian, 2014). دزفول در بخش‌های جلگه‌ای استان خوزستان و با گستردگی نزدیک به ۴۷۶۲ کیلومترمربع که با برشمردن بخش‌های روستایی آن دارای گستردگی ۷۸۴۴ کیلومترمربع می‌باشد، جای دارد. این شهرستان در ۷۲۱ کیلومتری تهران و ۱۵۵ کیلومتری اهواز جای دارد (شکل ۱). جمعیت شهرستان دزفول با روندی رو به افزایش بر اساس آخرین سرشماری ۴۲۳۹۷۱ نفر، دومین شهرستان پرجمعیت خوزستان می‌باشد (Statistics Center of Iran, 2016).

شکل ۱. محدوده قلمرو پژوهش

یافته‌ها و بحث

از منابع اطلاعاتی که ما را در شناخت بیشتر عرصه پژوهش یاری می‌کند پیمایش میدانی و اطلاعات توصیفی حاصل از مشاهدات و تکمیل پرسشنامه است. بنابراین در ادامه سعی بر آن است که مهمترین اطلاعات توصیفی حاصل از مطالعات میدانی انجام شده ارائه شود. جدول (۲) حاکی از این است که اکثر پاسخگویان را گروه سنی ۳۰ تا ۳۹ سال، با ۲۵/۲ درصد تشکیل داده است. توزیع درصد فراوانی افراد پرسش‌شونده بر حسب مرد و زن نشان داد که در مجموع ۵۰/۷ درصد از افراد مرد و ۴۹/۳ درصد از آنها زن می‌باشد. توزیع پاسخگویان از نظر سطح تحصیلات نشان داد که، ۳۸/۴ درصد افراد پاسخگو لیسانس دارند که اکثریت افراد را تشکیل می‌دهند. توزیع پاسخگویان در رابطه با وضعیت اشتغال حاکی از آن داشت که اکثر افراد پاسخگو معادل ۲۹/۲ درصد محصل و دانشجو بودند.

جدول ۲

توزیع درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب گروه‌های سنی

متغیر	تعداد	درصد	متغیر	تعداد	درصد
گروه سنی	کمتر از ۲۰ سال	۳۹	فوق لیسانس و بالاتر	۷۵	۱۸/۱
	۲۰ تا ۲۹ سال	۸۹	لیسانس	۱۵۹	۳۸/۴
	۳۰ تا ۳۹ سال	۱۰۴	دیپلم و فوق دیپلم	۱۰۲	۲۴/۶
	۴۰ تا ۴۹ سال	۹۹	زیر دیپلم	۷۸	۱۸/۸
	بیش از ۴۹ سال	۸۳	محصل دانشجو	۱۲۱	۲۹/۲
جنسیت	مرد	۲۱۰	خانه دار	۴۹	۱۱/۸
	زن	۲۰۴	کارمند	۷۷	۱۸/۵
	جمع	۴۱۴	آزاد	۱۱۳	۲۷/۲
			بیکار	۵۴	۱۳/۰۴

مطابق جدول شماره (۳) مشاهده می‌شود همه متغیرها با توجه به اینکه سطح معناداری آنها بالای ۰/۰۵ هستند از توزیع نرمال برخوردارند.

جدول ۳

نتایج حاصل از آزمون اسمیرنوف-کولموگروف

متغیر	تعداد	مقدار (K-S)	مقدار (sig)	نتیجه
مدیریت شهری	۴۱۴	۳/۲۳	۰/۲۵	نرمال
اقتصادی و خدماتی	۴۱۴	۲/۷۳	۰/۲۱	نرمال
عوامل اجتماعی و فرهنگی	۴۱۴	۱/۴۵	۰/۱۷	نرمال
تبلیغات، شناخت و آگاهی زیست محیطی	۴۱۴	۱/۱۴	۰/۰۸	نرمال
مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمان های مرتبط	۴۱۴	۱/۲۴	۰/۷۷	نرمال
استانداردهای اکوپارک	۴۱۴	۲/۵۶	۰/۴۱	نرمال
کیفیت زیست محیطی	۴۱۴	۱/۹۴	۰/۵۰	نرمال

در این پژوهش برای سنجش تأثیر متغیرهای مستقل (مدیریت شهری، عوامل اقتصادی و خدماتی، عوامل اجتماعی و فرهنگی، تبلیغات و شناخت و آگاهی زیست محیطی، مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمان های مرتبط و رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارکها) بر متغیر وابسته (کیفیت زیست محیطی)، متغیرهای مستقل با روش گام به گام وارد معادله رگرسیونی می شوند.

همچنان که در جدول شماره ۴ (۴) مشاهده می شود، ضریب تعیین تعدیل، ذکر شده بیان گر آن است که حدود ۵۱ درصد از واریانس کیفیت زیست محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک های شهرستان دزفول توسط رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارکها در مدل اول تبیین می شود.

جدول ۴

تحلیل رگرسیون متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل

سطح معناداری	t	ضرایب استاندارد شده		متغیرهای مستقل وارد شده	
		Beta	خطای استاندارد		
۰/۰۰۰	۸/۳۹	-	۰/۹۵	۸/۰۳	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۲۱/۱۴	۰/۷۲	۱/۰۲۶	۰/۵۵	رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارکها
					ضریب همبستگی چندگانه
					نتایج همبستگی
					خطای انحراف معیار برآورد شده
	۲/۴۲	۰/۵۱	۰/۵۲	۰/۷۲	

همچنان که در جدول شماره ۵ (۵) مشاهده می شود، ضریب تعیین تعدیل، ذکر شده بیان گر آن است که حدود ۵۷ درصد از واریانس کیفیت زیست محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک های شهرستان دزفول توسط دو متغیر رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارکها و مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمان های مرتبط در مدل دوم تبیین می شود.

جدول ۵

تحلیل رگرسیون متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل

سطح معناداری	t	ضرایب استاندارد شده		متغیرهای مستقل وارد شده	
		Beta	خطای استاندارد		
۰/۰۱۲	۴/۷۰	-	۰/۹۹	۴/۶۶	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۱۵/۵۱	۰/۵۷	۱/۰۲	۰/۴۴	رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارکها
۰/۰۴	۷/۹۱	۰/۲۹	۰/۰۵	۰/۴۷	مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و ...
					ضریب همبستگی چندگانه
					نتایج همبستگی
					خطای انحراف معیار برآورد شده
	۲/۲۵	۰/۵۷	۰/۵۸	۰/۷۶	

همچنان که در جدول شماره‌ی (۶) مشاهده می‌شود، ضریب تعیین تعدیل، ذکر شده بیان‌گر آن است که حدود ۶۰ درصد از واریانس کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول توسط سه متغیر رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها و مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمانهای مرتبط و عوامل اجتماعی و فرهنگی در مدل سوم تبیین می‌شود.

جدول ۶

تحلیل رگرسیون متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل وارد شده	ضرایب خام		ضرایب استاندارد شده	t	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد	Beta		
مقدار ثابت	۱/۸۳	۱/۰۷	-	۱/۷۰	۰/۰۸۹
رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها	۰/۳۲	۱/۰۳	۰/۴۲	۹/۳۹	۰/۰۰۰
مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و ...	۰/۳۸	۰/۰۵	۰/۲۳	۶/۴۶	۰/۰۰۰
عوامل اجتماعی و فرهنگی	۰/۲۱	۰/۰۳	۰/۲۵	۵/۶۳	۰/۰۰
نتایج همبستگی	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای انحراف معیار برآورد شده	
	۰/۷۸	۰/۶۱	۰/۶۰		۲/۱۷

مدل سوم

همچنان که در جدول شماره‌ی (۷) مشاهده می‌شود، ضریب تعیین تعدیل، ذکر شده بیان‌گر آن است که حدود ۶۱ درصد از واریانس کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول توسط چهار متغیر رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها و مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمانهای مرتبط و عوامل اجتماعی و فرهنگی و عوامل اقتصادی و خدماتی در مدل چهارم تبیین می‌شود.

جدول ۷

تحلیل رگرسیون متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل وارد شده	ضرایب خام		ضرایب استاندارد شده	t	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد	Beta		
مقدار ثابت	۱/۴۸	۱/۰۶	-	۱/۳۹	۰/۱۶
رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها	۰/۲۴	۰/۰۳۷	۰/۳۲	۶/۶۰	۰/۰۰
مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و ...	۰/۳۱	۰/۰۶۱	۰/۱۹	۵/۱۹	۰/۰۰۳
عوامل اجتماعی و فرهنگی	۰/۱۵	۱/۰۳۲	۰/۱۸	۴/۰۶	۰/۰۱
عوامل اقتصادی و خدماتی	۰/۲۴	۰/۰۶۸	۰/۱۶	۳/۹۲	۰/۰۰
مدیریت شهری	۰/۱۵	۰/۰۶۴	۰/۰۹	۲/۲۹	۰/۰۲۲
نتایج همبستگی	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای انحراف معیار برآورد شده	
	۰/۷۹	۰/۶۳	۰/۶۲		۲/۱۳

مدل چهارم

همچنان که در جدول شماره‌ی (۸) مشاهده می‌شود، ضریب تعیین تعدیل، ذکر شده بیان‌گر آن است که حدود ۶۲ درصد از واریانس کیفیت زیست‌محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول توسط پنج متغیر رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها و مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمانهای مرتبط و عوامل اجتماعی و فرهنگی و عوامل اقتصادی و خدماتی و مدیریت شهری در مدل پنجم تبیین می‌شود.

جدول ۸

تحلیل رگرسیون متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل

سطح معناداری	t	ضرایب خام		متغیرهای مستقل وارد شده	
		ضرایب استاندارد شده	B		
۰/۱۶	۱/۳۹	-	۱/۰۶	۱/۴۸	مقدار ثابت
۰/۰۰	۶/۶۰	۰/۳۲	۰/۰۳۷	۰/۲۴	رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارکها
۰/۰۰۳	۵/۱۹	۰/۱۹	۰/۰۶۱	۰/۳۱	مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و ...
۰/۰۱	۴/۰۶	۰/۱۸	۱/۰۳۲	۰/۱۵	عوامل اجتماعی و فرهنگی
۰/۰۰	۳/۹۲	۰/۱۶	۰/۰۶۸	۰/۲۴	عوامل اقتصادی و خدماتی
۰/۰۲۲	۲/۲۹	۰/۰۹	۰/۰۶۴	۰/۱۵	مدیریت شهری
		ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	نتایج همبستگی
		خطای انحراف معیار برآورد شده			
	۲/۱۳	۰/۶۲	۰/۶۳	۰/۷۹	

همچنان که در جدول شماره ۹ (۹) مشاهده می‌شود، ضریب تعیین تعدیل، ذکر شده بیانگر آن است که حدود ۵۱ درصد از واریانس کیفیت زیست‌محیطی و ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول توسط شش متغیر رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارکها و مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمان‌های مرتبط و عوامل اجتماعی و فرهنگی و عوامل اقتصادی و خدماتی و مدیریت شهری و تبلیغات و شناخت و آگاهی زیست‌محیطی در مدل ششم تبیین می‌شود.

جدول ۹

تحلیل رگرسیون متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل

سطح معناداری	t	ضرایب خام		متغیرهای مستقل وارد شده	
		ضرایب استاندارد شده	B		
۰/۰۱	۱/۴۰	-	۱/۱۱	۱/۵۲	مقدار ثابت
۰/۰۰	۵/۴۵	۰/۳۱	۰/۰۳۲	۰/۲۳	رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارکها
۰/۰۱۲	۴/۱۷	۰/۱۸	۰/۰۵۴	۰/۲۹	مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و ...
۰/۰۲۱	۳/۰۸	۰/۱۶	۱/۰۳۰	۰/۱۴	عوامل اجتماعی و فرهنگی
۰/۰۲۰	۶/۵۱	۰/۱۴	۰/۰۵	۰/۱۸	عوامل اقتصادی و خدماتی
۰/۰۰۰	۲/۶۳	۰/۰۸	۰/۰۳	۰/۱۵	مدیریت شهری
۰/۰۴۱	۲/۰۱	۰/۰۷	۰/۰۴	۰/۱۸	تبلیغات، شناخت و آگاهی زیست‌محیطی
		ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	نتایج همبستگی
	۴/۱۴	۰/۵۱	۰/۵۳	۰/۷۰	

طبق آزمون تحلیل واریانس انجام شده در جدول (۱۰)، مقدار F برای تبیین معناداری اثر متغیرهای مستقل برابر ۱۴۰/۴۱ با سطح معناداری ۰/۰۰۰ می‌باشد. معناداری آن بیانگر این است که حداقل یکی از متغیرهای مستقل وارد شده در مدل رگرسیونی دارای رابطه‌ی معناداری با متغیر وابسته می‌باشد، و همچنین نشان می‌دهد متغیرهای مستقل از قدرت تبیینی بالایی برخوردار بوده و قادرند به خوبی میزان تغییرات واریانس متغیر وابسته را توضیح دهند. به عبارتی مدل رگرسیونی تحقیق مدل خوبی است و به کمک آن می‌توان تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زیست-محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول) را بر اساس متغیرهای مستقل تبیین کرد. همچنین، سطح معناداری F بیانگر این است که رابطه‌ی بین متغیرها خطی و معنادار است و می‌توان از رگرسیون خطی برای بیان اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر وابسته استفاده کرد.

جدول ۱۰

تحلیل واریانس رگرسیون چندمتغیره متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل

منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	کمیت	سطح معناداری
اثر رگرسیون	۳۱۹۰/۴۵	۵	۶۳۸/۰۹	۱۴۰/۴۱	۰/۰۰۰

نتیجه گیری

هدف اصلی این پژوهش بررسی عوامل مؤثر در ارتقاء کیفیت زیست محیطی، بهداشت و ایمنی اکوپارک‌های شهرستان دزفول بود. یافته‌های این پژوهش نشان داد که رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک‌ها در ارتقاء کیفیت زیست محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول تأثیر دارد. استانداردهایی از قبیل دارا بودن جدیدترین امکانات برای نگهداری از محیط زیست طبیعی، رعایت اصول توسعه پایدار بوده و ایجاد و پایداری و تداوم محیط زیست، پایداری محدوده به لحاظ اکولوژیکی، کاربردی بودن اکوپارک برای کاهش اثرات مخرب زیست محیطی و بهبود استفاده از منابع طبیعی، کاربردی بودن محدوده برای بهبود حفاظت از محیط زیست و ارتقای تجربه‌های آموزشی، ارتقای حفاظت و احیای تنوع زیستی، توسعه پایدار و حفظ محیط شهری، مراقبت از گونه‌های در معرض خطر انقراض (گیاهی و جانوری)، استفاده از انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر (خورشید، باد و ...) و افزایش تقویت تنوع حیات وحش در محیط‌های شهری و درک افراد از محیط زیست و حفاظت از آن می‌باشد. چنانچه استانداردهای مذکور رعایت شود، ارتقا کیفیت محیط زیست، ایمنی و بهداشت محیط را موجب خواهد شد. این نتیجه با پژوهش کراناز و بلند (۲۰۰۳)، شویانگ و همکاران (۲۰۰۴)، پاور (۲۰۰۹) از نظر بیان مهم‌ترین اثرات و اهداف مثبت محیط‌زیستی ایجاد اکوپارک‌ها همسو است. همچنین، با رویکرد مک هارگ (۱۹۶۹) مبنی بر ایجاد ارتباط بین فرهنگ و محیط زیست، ارتباط بین زمین و مردم و چشم‌انداز همسویی دارد. چنانچه این ارتباط به درستی ایجاد شود و یا از نظر جان لین (۱۹۹۹) تبدیل ماهیت حقیقی فرآیندهای اکولوژیکی به فرم‌های عینی سمبل‌های با معنی و زیبا ایجاد نماید توسعه پایدار را منجر خواهد شد. از این‌رو، اکوپارک لاله شهرستان دزفول با دارا بودن جاذبه‌های طبیعی، حیوانات و پرندگان نادر بایستی امکانات و تجهیزات حفظ و نگهداری از جاذبه‌ها و محیط زیست طبیعی را فراهم نماید. همچنین با اجرای برنامه‌های آموزشی و تشکیل کارگاه‌های حفظ منابع طبیعی و محیط زیست می‌تواند بازدیدکنندگان را به حفظ و نگهداری از طبیعت ترغیب نمود و در راستای توسعه پایدار اقدامات مؤثری را انجام داد.

از دیگر نتایج این پژوهش این بود که مدیریت شهری، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و فرهنگی، تبلیغات و شناخت و آگاهی زیست محیطی، مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمان‌های مرتبط از عوامل مؤثر بر ارتقاء کیفیت زیست محیطی، ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول می‌باشد. این نتیجه با پژوهش لاهیجانیان و احمدی (۲۰۱۱) به لحاظ نقش مدیریت صحیح در ارتقاء کیفیت محیط زیستی اکوپارک‌ها همسو می‌باشد. همچنین با پژوهش حق‌وردی و همکاران (۲۰۱۹) مبنی بر تأثیر کشاورزی، سدسازی و ایجاد راه‌های خاکی در زیستگاه‌های حیات‌وحش همسو است. غیر از متغیر رعایت استانداردهای مرتبط با اکوپارک از بین سایر متغیرهای مستقل، متغیر مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمان‌های مرتبط بیشترین تأثیر را بر ارتقاء کیفیت محیط زیست، بهداشت و ایمنی اکوپارک شهرستان دزفول داشت. به عبارتی با نظارت سازمان بهداشت بر نحوه سازماندهی فاضلاب در این محدوده، خطرات ناشی از ریختن آشغال‌ها و پسماندها برای سلامتی انسان‌ها و طبیعت، نحوه تمیزی معابر و فضاها و وضعیت تأسیسات خدماتی مانند درمانگاه‌ها و بیمارستان و ... در این محدوده می‌توان به ارتقا کیفیت محیط زیست، بهداشت و ایمنی دست یافت.

در نهایت چنین استنباط شد متغیرهای عوامل اجتماعی - فرهنگی، عوامل اقتصادی - خدماتی، مدیریت شهری و تبلیغات، شناخت و آگاهی زیست محیطی بعد از دو متغیر قبلی به ترتیب بیشترین تا کمترین تأثیر را داشته‌اند. این

نتیجه با پژوهش موحد و همکاران (۲۰۱۷) به لحاظ اهمیت پرداختن به عوامل متعددی که این نوع پارک‌ها را از دیگر پارک‌ها متمایز می‌سازد همسو است. اکوپارک شهرستان دزفول باید از لحاظ اجتماعی و فرهنگی به‌گونه‌ای طراحی شود که افراد حضور در آن را به مکان‌های دیگر ترجیح دهند و گردش‌های تفریحی، دوستانه، خانوادگی و علمی را در این مکان انجام دهند. این مکان باید دارای قابلیت استفاده مردان و زنان، انجام ورزش‌ها، نمایش و تئاتر و سایر فعالیت‌ها باشد تا از استقبال شهروندان و گردشگران برخوردار شود.

حضور شهروندان در اکوپارک‌ها با وجود دسترسی راحت، برخوردار بودن محدوده از امکانات و خدمات درمانی، رفاهی از قبیل خدمات بانک، اداره پست، مرکز مخابرات، فعالیت‌های تجاری و خرید و فروش وسایل موردنیاز و ... امکان‌پذیر خواهد بود. بنابراین لازم است اکوپارک‌ها از امکانات خدماتی، رفاهی برخوردار بوده و زمینه را برای درآمدزایی و اشتغال‌زایی فراهم نماید.

فعالیت‌های مدیریت شهری و شورای شهر و روستا از دیگر عوامل تأثیرگذار بر ارتقا کیفیت محیط زیست اکوپارک‌ها به شمار می‌روند که با انجام فعالیت‌هایی از قبیل توجه به حفظ طبیعت شهر خود، مانند حفظ درختان، نظم و جمع‌آوری زباله در این محدوده، زیرساخت‌ها برای دفع آب‌های سطحی مانند آب باران و جوی‌ها، و جلوگیری از ایجاد بوی بد (زباله، آب‌های مانده، لاشه حیوانات و ...) می‌توانند در ارتقاء کیفیت محیط زیست، بهداشت و ایمنی تأثیرگذار باشند. همچنین با انجام تبلیغات در خصوص استفاده از امکانات عمومی ایجاد شده در اکوپارک‌ها، افزایش آگاهی زیست-محیطی شهروندان از طریق بروشور، کتاب، پیام‌های محیط زیستی، رسانه‌ها و نصب بنرها و پوستره‌های تبلیغاتی جهت شناخت مسائل زیست‌محیطی می‌توانند شهروندان، گردشگران، دوستداران طبیعت و جامعه علمی را به حضور و فعالیت در این مکان ترغیب نمایند.

با توجه به نتایج بدست آمده از این پژوهش پیشنهاد می‌گردد:

- در طراحی این اکوپارک‌ها سعی بر آن شود که حداکثر تلاش در جهت رعایت و ایجاد استانداردهای روز دنیا در طراحی این اکوپارک‌ها به کار گرفته شود تا بتواند جوابگوی زندگی دنیای جدید شهری باشد و حداکثر مطلوبیت را برای استفاده‌کنندگان از این اکوپارک‌ها فراهم نماید.
- به منظور تشویق کاربران پارک به انجام فعالیت‌های مطلوب، گروه‌های فعالیتی و اجتماعی در نقاطی که ارتباط و تعامل کاربران بیشتر است، ایجاد گردد.
- شهرداری با بهبود وضعیت مبلمان پارکی و تجهیز فضاهای بسترساز رفتارهای مطلوب در پارک، نصب صندلی‌های متحرک متناسب با اقلیم در قسمت‌های مختلف، نورپردازی مناسب برای ارتقای سطح امنیت در شب، مدیریت پسماندها و زباله‌ها از طریق جانمایی مناسب سطل‌های زباله در فواصل مشخص و اقدامات مشابه سعی در تقویت و بهبود امکانات اکوپارک‌ها در جهت بهبود و ارتقای کیفیت زیست‌محیطی نمایند.
- شهرداری با ایجاد میدانچه اقتصادی، به منظور ساماندهی وضعیت دستفروش‌ها و حفظ سیمای بصری پارک اقدامات لازم را در این زمینه انجام دهد.
- چاپ و تکثیر بنرهای تبلیغاتی در جهت آگاهی زیست‌محیطی توسط مسئولین و همچنین برگزاری گردهمایی‌هایی در سطح شهرستان به منظور ایجاد شناخت و فرهنگ‌سازی در زمینه حفظ محیط زیست لازم و ضروری است.
- همواره نقش سازمان‌های مشارکت و نظارت درمان و علوم پزشکی و سازمان‌های مرتبط در جهت بهبود وضعیت زیست‌محیطی در سطح شهر مدنظر قرار گرفته شود و از پتانسیل‌های این سازمان‌ها در جهت بهبود و ارتقای کیفیت زیست‌محیطی پارک‌ها حداکثر استفاده بعمل آید.

منابع

افشار نادری، کامران. (۱۳۸۷). معماری و محیط زیست. مجله معمار، ۴۸ (۲).

حق وردی، فاطمه و جهانی، علی و زبردست، لعبت و مخدوم فرخنده، مجید و گشتاسب، حمید، (۱۳۹۷)، کمی سازی از هم گسیختگی زیستگاه حیات وحش با استفاده از رهیافت اکولوژی سیمای سرزمین (مطالعه موردی: پارک ملی لار و منطقه حفاظت شده ورجین)، فصلنامه محیط زیست جانوری، ۱۰ (۴): ۲۳-۳۴.

دلدار، طاهره و بهی نوش آبادی، یوسف، (۱۳۹۳)، بررسی اکو پارک‌های جهانی و تاثیرات اکوپارک‌ها در شهر (نمونه موردی: پارک طبیعت پردیسان)، همایش ملی نظریه‌های نوین در معماری و شهرسازی، قزوین.

رزاقیان، فرزانه، رهنما، محمدرحیم، توانگر، معصومه، آقاجانی، حسین، (۱۳۹۱)، تحلیل اکولوژیکی پارک‌های شهری، محیط شناسی، شماره ۳۸.

شاهنوشی، مجتبی، عبداللهی، عظیمه‌السادات، (۱۳۹۳)، تحلیلی بر فرهنگ محیط زیستی مردم اصفهان و برخی از عوامل مؤثر بر آن، مجله پژوهش علوم انسانی دانشگاه اصفهان، شماره ۲۳، صص ۱۵-۳۴.

عباس‌زاده، غلامرضا، حسین‌پور، علی، (۱۳۹۰)، اتحادیه شهرها، شهر قابل سکونت، فواید برنامه‌ریزی محیط زیست شهری، نشر صحاف.

کمالی مهاجر، مرضیه، فراهانی، بنفشه، (۱۳۹۱)، فرهنگ زیست محیطی راهکاری جهت توسعه گردشگری پایدار، اولین همایش ملی گردشگری و طبیعت گردی ایران زمین پایدار.

کمیته علمی (۱۳۸۷)، محیط شهری. دایره المعارف مدیریت شهری و روستایی: وزارت علوم و وزارت کشور. (به فارسی)

لاهیجانیان، اکرم‌الملوک و احمدی، مهران، (۱۳۹۰)، مدیریت زیست محیطی فضای سبز شهر تهران از نظر سازگاری گونه‌های گیاهی (مطالعه موردی پارک جنگلی افرا بوستان شهید کاظمی)، پنجمین همایش تخصصی مهندسی محیط زیست دانشگاه تهران، دانشکده محیط زیست.

مرکز آمار ایران، سالنامه آماری استان خوزستان، (۱۳۹۶).

معینی فر، مریم؛ امین‌زاده، بهناز. (۱۳۹۰). ارائه روشی نو در طراحی اکولوژیک منظر سبز شهری (مطالعه موردی: جزیره کیش). هویت شهر. ۶ (۱۰): ۲۷-۳۶.

مفیدی شمیرانی، سیدمجید؛ مهدوی‌نژاد، محمدجواد؛ علوی‌زاده، الهام. (۱۳۸۸). پارک اکولوژیکی؛ بوم شناسی طبیعی - فرهنگی. معماری و شهرسازی آرمان شهر. ۲ (۳): ۷۸-۸۹.

منهویی، نازنین. (۱۳۹۵). نگرشی بر اکولوژی شهری در راستای تحقق شهر پایدار. کنفرانس سالانه تحقیقات در مهندسی عمران، معماری، شهرسازی و محیط زیست پایدار.

موحد، سپیده؛ لقایی، حسنعلی؛ حبیب، فرح. (۱۳۹۵). طراحی پارک اکولوژیک؛ گامی در راستای پایداری زیست محیطی شهرها (مطالعه موردی: ارتفاعات جنوب غربی مشهد). فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست. ۱۸ (ویژه نامه شماره ۳ طراحی و مدیریت شهری): ۲۰۳-۲۲۱.

مومنی، کوروش، عطاریان، کوروش، سلطانی، پریا، (۱۳۹۳)، بازشناسی هنر و معماری مسجد جامع دزفول، کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی، صص ۱۱۹-۱۰۷.

References

- Abbas Zadeh, G.R and Hosseinpour, A. 2011. *Residential Cities, Urban Environment Planning Benefits*. Compilation: City Union, Publisher: Tahan, Haleh, 158. (In Persian)
- Afshar Naderi, K. (2008). Architecture and the Environment. *Journal of Architect*, 48 (2). (In Persian)
- Balram, S, D., (2005), Attitudes Toward Urban Green Space: Integrating Questionnaire Survey and Collaborative.
- Bugress, J., et al., (1988). People, park and the urban green space: a study of popular meaning and values for openspaces in the city. *Urban studies*. Vol 25, Pp. 455-473.
- Cranz, G., & Boland, M. (2003). The Ecological Park as an Emerging Type [Research and Debate]. *Places*, 15(3).
- Deldar, T. and Behi Nooshabadi, Y. (2011). Investigating World's Eco-Parks and the Effects of Eco-parks on the City (Case Study: Pardisan Natural Park). National Conference on Modern Theories in Architecture and Urbanism, Islamic Azad University of Qazvin. (In Persian)
- Scientific Committee. (2008). *Urban Environment*. Encyclopedia of Urban and Rural Management: Ministry of Science and Interior Ministry. (In Persian)

- Haghverdi, F., Jahani, A., Zebardast, L., Makhdoom, M., Goshtasb, H. (2018). Quantification of the Disturbance of Wildlife Habitat by Land Ecology Approach (Case Study: Lar National Park and Protected Area of Vergin). *Journal of Environmental Ecology*, 10 (4), 23-34. (In Persian)
- Kamali Mohajer, M. and Farahani, B. (2012). Environmental Culture: A Way to Develop Sustainable Tourism. The First National Conference on Tourism and Ecotourism of Sustainable Iran. (In Persian)
- Kamarainen, A. M., Metcalf, S., Grotzer, T., Browne, A., Mazzuca, D., Tutwiler, M. S., & Dede, C. (2013). EcoMOBILE: Integrating augmented reality and probeware with environmental education field trips. *Computers & Education*, 68, 545-556.
- Lahijanjan, A. and Ahmadi, M. (2011). Environmental management of green space in Tehran city regarding plant species compatibility (case study of Afra Forest Park, Shahid Kazemi Park). Fifth Specialized Conference on Environmental Engineering, University of Tehran, Faculty of Environment. (In Persian)
- Lynn Birkeland, J. (2014). Positive development and assessment. *Smart and Sustainable Built Environment*, 3(1), 4-22.
- Manhoobi, N. (2016). An Attitude to Ecology in Realizing the Sustainable City. Annual Conference of Research in Civil Engineering, Architecture, Urbanism and Sustainable Environment, 2. (In Persian)
- Moeinifar, M. and Aminzadeh, B. (2012). A New Method in Urban Green Landscape Ecological Design (Case Study: Kish Island). *Urban Identity*, 6 (10), 27-36. (In Persian)
- Mofidi Shemirani, M., Mahdavejad, M.J., and Alavizadeh, E. (2009). Ecological Park. *Natural Cultural Ecology, Architecture and Urban Development of Utopia*. 2 (3), 78-89. (In Persian)
- Momeni, K., Attariyan, K., and Soltani, P. (2014). Recognition of the Art and Architecture of Dezful Mosque. International Congress of Religious Culture and Thinking, 107-119. (In Persian)
- Morais, P. and Camanho, A. (2011). Evaluation of performance of European cities with the aim to promote quality of life improvements. *Omega*, (39): 398-409.
- Movahed, S., Laghaee, H., and Habib, F. (2016). Ecological Park Design: A Stage for Environmental Sustainability in Cities (Case Study: Southwest Highlands of Mashhad). *Environmental Science & Technology*, 18(3), 204-221. (In Persian)
- Razaghian, F., Rahnama, M.R., Tavangar, M., and Aghajani, H. 2012. Ecological Analysis of Urban Parks (Case Study: Mashhad). *Ecology*, 38 (4), 155-168. (In Persian)
- Shahnoushi, M. and Abdollahi, A. 2007. An Analysis of the Environmental Culture of Isfahan People and Some of the Factors Affecting it. *Journal of Humanities Research*, University of Isfahan, 2 (23), 15-34. (In Persian)
- Shu-Yang, F., Freedman, B., & Cote, R. (2004). Principles and practice of ecological design. *Environmental Reviews*, 12(2), 97-112.
- Statistical Center of Iran, Statistical Yearbook of Khuzestan Province, 2017. (In Persian)
- Weiss, M., Patel, M., Heilmeyer, H. and Bringezu, S. (2007). Applying distance to-targetweighting methodology to evaluate the environmental performance of bio-based energy, fuels, and materials. *Resour. Conserve. Recycling*, (50): 260-281.
- Wong, T. C., & Yuen, B. (2011). *Eco-city planning. Policies, practice and design*: Springer Science+ Business Media BV.
- www.cfe.cornell.edu/2006

How to Cite:

Aadkhani., P, Hosseinadeh., J, & Davae, R. (2022). Investigating the Factors Affecting the Improvement of Environmental, Safety, and Health Quality of Eco-parks in Dezful County. *Geographical Engineering of Territory*, 6(3), 707-720.

ارجاع به این مقاله:

آزادخانی، پاکزاد، حسینزاده، جعفر و دوائی، روحاله. (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر در ارتقا کیفیت زیست‌محیطی و ایمنی و بهداشت اکوپارک‌های شهرستان دزفول. *مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۶(۳)، ۷۰۷-۷۲۰.